

Verkostotyön käyttö vammainen henkilöiden osallisuuden ja tasa-arvon lisäämisessä

**Arviointi Vantaan vammaispoliittisesta
ohjelmasta Wamposta 2012-2016**

Katri Nyyssönen

28.2.2018

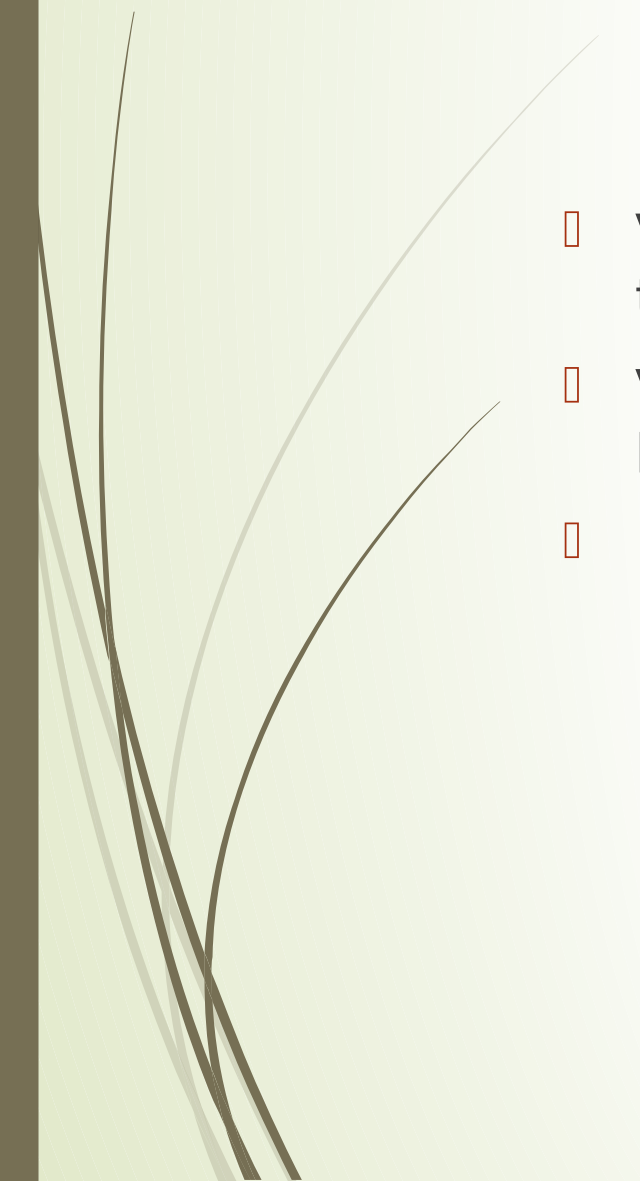

Tutkimuksen rakenne

- Johdanto
- Teoreettiset lähtökohdat
- Tausta
- Aineisto ja menetelmät
- Tulokset
- Lopuksi

Johdanto

- ▮ Vammaisten henkilöiden oikeus tasa-arvoon ja osallisuuteen taataan laissa, mutta se ei silti monilta osin toteudu.
- ▮ Vantaan Wampo-ohjelma edusti yhtä tapaa edistää vammaisten kuntalaisten asemaa.
- ▮ Poikkeuksellista Wampossa oli verkostotyöskentely
  - ▮ Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin sitä, kuinka toimiva verkostotyöskentely on vammaispolitiikan välineenä.

Teoreettiset lähtökohdat

- ▮ Hyvinvointi: on tärkeää huolehtia, että ihmisillä on mahdollisuudet rakentaa omanlaistaan hyvinvointia ja vaikuttaa valinnoillaan elämäänsä
  - ▮ Vammaisten kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että heidän toimintakykyään tulee tukea
- ▮ Osallisuus: marginalisaation poisto ja mahdollisuudet vaikuttaa
  - ▮ Vammaisille: onko fyysinen tai sosiaalinen ympäristö sellainen, että todellinen osallisuus on mahdollista?
  - ▮ Onko poliittinen osallisuus, esimerkiksi vaikuttaminen päätöksentekoon, mahdollista?
- ▮ Julkisen sektorin ja palveluiden muutokset: julkisella sektorilla suuria muutoksia ovat olleet tuloksellisuuden ja tehokkuuden vaatimukset ja toisaalta yksilöllisen ja laadukkaan palvelun korostaminen
  - ▮ Yhtenä ratkaisuna on esitetty eri tahojen välistä yhteistyötä, esimerkiksi verkostotyöskentelyä
  - ▮ Verkostojen toiminnassa tärkeää on osapuolten sitoutuminen ja niiden välinen luottamus

Tausta

- ▢ Vammaisuuden määrittely ja vammaistutkimus
  - ▢ Vammaiset henkilöt on pitkään määritelty vain heidän vammojensa kautta ja huomio on ollut heidän "parantamisessaan"
  - ▢ Nykyinen vammaistutkimus keskittyy siihen, miten yhteiskuntaa tulisi muokata, jotta vammaiset voisivat toimia sen täysivaltaisina jäseninä
- ▢ Vammaisten oikeudet
  - ▢ Vammaisten oikeudet taataan Suomen laissa ja YK:n vammaissopimuksessa
  - ▢ Syrjintä työelämässä, koulutuksessa ja palveluissa estää monesti vammaisten oikeuksien toteutumisen
- ▢ Vammaispalvelut
  - ▢ Viime vuosikymmenten kehitystä vammaispalveluissa ovat olleet laitoshoidon purku ja vammaisten näkeminen yhä useammin toimijoina sen sijaan, että he olisivat vain toimien kohteita

Tausta II

□ Vantaan Wampo-ohjelma

- Keskeistä vammaispolitiikan ulottaminen kaupungin joka sektorille, vammaisten osallisuuden lisääminen sekä yhteistyö eri toimijoiden välillä
- Yhteistyötä edistettiin verkostomenetelmällä
- Wampon taustalla vaikutti valtakunnallinen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO, mutta Wampossa keskityttiin siihen, mikä juuri Vantaalla on erityistä
- Wampo jakautui viiteen keihäänkärkeen: 1) fyysinen esteettömyys ja turvallisuus, 2) esteetön ajattelu ja elämänlaatu, 3) asiakaslähtöisyys ja palveluohjaus, 4) oikeus koulutukseen, työhön ja mielekkääseen arkeen sekä 5) asuminen

Aineisto ja menetelmät

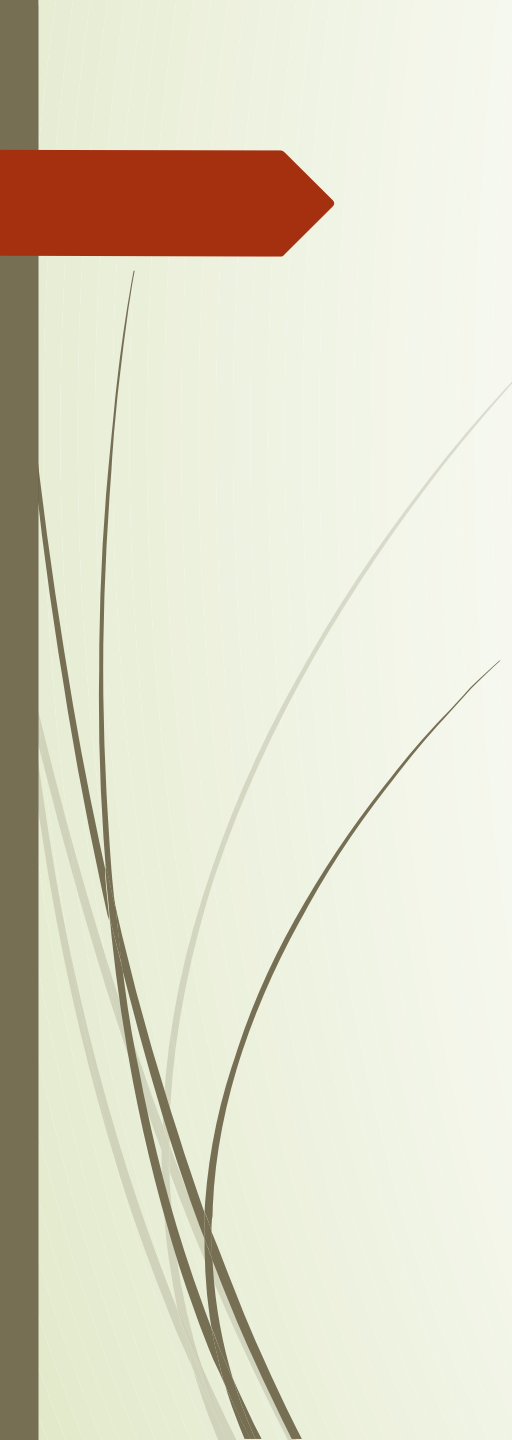
- Aineisto kerättiin haastatteluilla
  - Haastatellut olivat Wampo-verkoston jäseniä
  - Haastateltavia oli yhteensä seitsemän ja he olivat Wampossa seuraavissa rooleissa:
    - Kolme Vantaan virkamiestä
    - Kaksi vammaisjäsentä
    - Yksi työnantajaedustaja
    - Yksi muun organisaation edustaja
- Tarkoitukseni oli haastatella vähintään yhtä jäsentä jokaisesta keihäänkärkiryhmästä, mutta valitettavasti yhdestä ryhmästä en tavoittanut ketään

Tulokset: Mitä Wampossa tehtiin?

- ▢ Keihäänkärjillä omat tavoitteensa
  - ▢ Fyysinen esteettömyys: joukkoliikennereittien ja bussipysäkkien kartoittaminen, mukana rakennusvirasto ja HSL
  - ▢ Esteetön ajattelu ja elämänlaatu: vapaa-ajan palvelut, kulttuuritapahtumat, osallisuusilta
  - ▢ Palveluohjaus ja asiakaslähtöisyys: miten vammaiset henkilöt voitaisiin paremmin huomioida palveluissa?
  - ▢ Työ, koulutus ja mielekäs arki: yhteistyö oppilaitosten kanssa, työllisyysbrunssit, verkostoituminen yrittäjien kanssa
  - ▢ Asuminen: yhteistyötä rakennuttajien ja vuokranantajien kanssa, muutostyöt ja apuvälineet asumisessa
- ▢ Wampossa järjestetyt tapahtumat olivat sen näkyvimpiä tuloksia

Tulokset II: Osallisuus ja tasa-arvo

- ❑ Vammaisten henkilöiden osallisuus näkyi siinä, että mukana oli vammaisia henkilöitä -> kritiikki: olisi voinut olla useampia
- ❑ Yhteistyö yritysten kanssa on tärkeä osa vammaisten parempia työllistymismahdollisuuksia
- ❑ Vammaisilla henkilöillä tulee olla samat mahdollisuudet kuin muillakin, esim. harrastaa
  - ❑ Joissain asioissa voivat kuitenkin tarvita erityistä tukea
  - ❑ Toisaalta, esim. esteettömyys hyödyttää paitsi vammaisia myös kaikkia kaupungilla liikkuvia
- ❑ Wampon aikana vammaisten mahdollisuudet ja valinnanvapaus lisääntyivät esimerkiksi työssä, asumisessa ja liikkumisessa
  - ❑ Kaikista muutoksista ei kuitenkaan voi tietää, kuinka paljon ne johtuivat juuri Wamposta
- ❑ Keskusteluyhteys virkamiesten ja poliitikkojen kanssa on tärkeä, jotta vammaiset voivat itse ajaa omaa asiaansa
- ❑ Myös rahan määrä vaikuttaa siihen, miten tasa-arvo tai osallisuus toteutuu

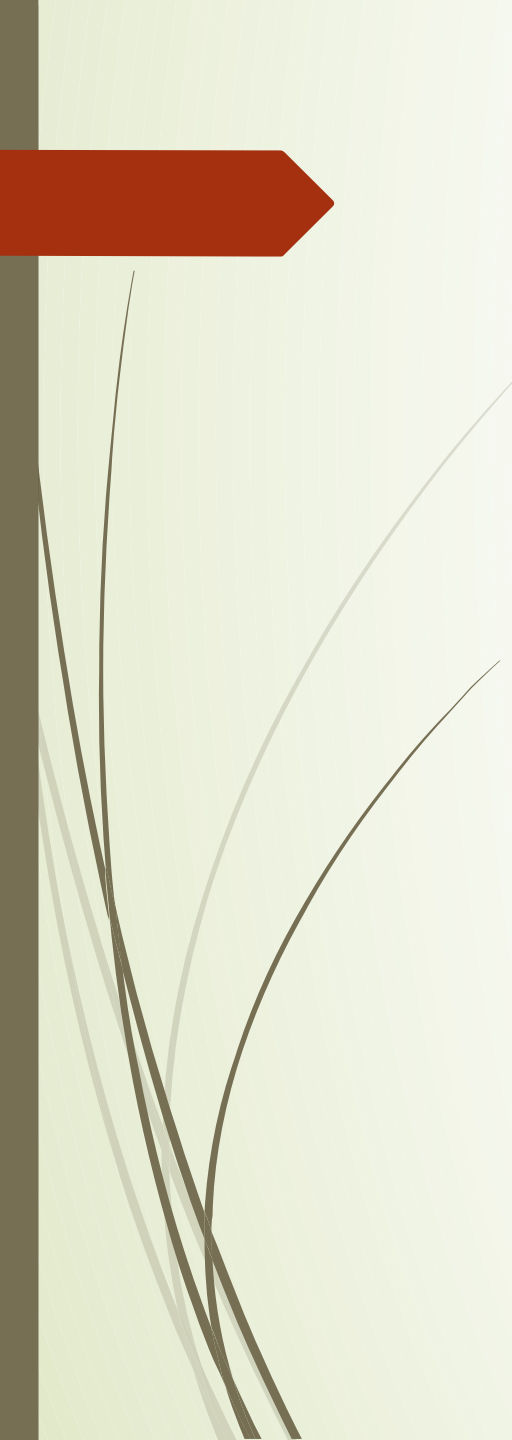
Tulokset III: Verkostotyöskentely

- Haastatellut olivat tyytyväisiä verkostomenetelmään
  - Monet keihäänkärjet hyötyivät moniammatillisuudesta
- Jäsenet kokivat, että verkoston ilmapiiri oli avoin ja luottamuksellinen ja että jäsenet olivat sitoutuneita
- Verkosto sai toimia melko itsenäisesti ja laatia tavoitteensa itse
- Verkostotyöskentely auttoi luomaan henkilökohtaisia kontakteja toimijoiden välille
- Haasteita:
  - Viestintä keihäänkärkiryhmiä välillä
  - Jäsenten vaihtuvuus (varsinkin, jos aktiivisimmat jäsenet jäivät pois)
  - Joillekin byrokraattisuus ja hitaus olivat liikaa

Tulokset IV: Mikä toimi, mikä ei

- ▢ Vammaisasian levittäminen koko kaupungin tietoisuuteen: edistystä
  - ▢ Toisaalta suuri osa kaupunkilaisista tuskin edes tiesi, että Wampo oli olemassa
- ▢ Suurimpia onnistumisia
  - ▢ Eri toimijoiden välinen yhteistyö
  - ▢ Vammaisasia useamman toimijan huomion kohteeksi
  - ▢ Onnistuneet tapahtumat
  - ▢ Raportoitiin kaupunginhallinnolle: Wampo-työ oli pakko ottaa vakavasti
  - ▢ Näkyvyys myös Vantaan ulkopuolella
- ▢ Ongelmia
  - ▢ Erilaiset odotukset Wamposta
  - ▢ Jäsenten vaihtuvuus
  - ▢ Kaikki jäsenet eivät saaneet tukea työpaikoiltaan
  - ▢ Budjettirajoitukset
  - ▢ Olivatko tavoitteet tarpeeksi konkreettisia?

Tulokset V: Wampon jälkeen

- ▮ Monet Wampon jäsenet jatkavat edelleen Wampossa aloitettua työtä
  - ▮ Työntekijöiden vaihdokset kuitenkin uhkaavat jatkuvuutta
- ▮ Tällä hetkellä Vantaalla ei ole vammaispoliittista ohjelmaa
  - ▮ Sote-uudistus: erillistä Vantaan ohjelmaa ei ehkä nähdä tarpeellisena
  - ▮ Wampon onnistumisia voisi kuitenkin hyödyntää Vantaalla jatkossakin
- ▮ Wampossa tehty yhteistyö yrittäjien kanssa voisi jatkua
- ▮ Enemmän huomiota vammaisten henkilöiden omiin voimavaroihin
  - ▮ Miten niitä voidaan tukea? Entä hyödyntää?
- ▮ Pitäisikö Wampossa luodun verkoston jatkaa tapaamisiaan?
  - ▮ Vähintäänkin loppuyhteenveto olisi paikallaan
  - ▮ Senkin jälkeen tapaamiset voisivat olla hyödyllisiä, mutta mistä resurssit? Keitä kutsuttaisiin?
  - ▮ Vaikuttamistyö on avainasemassa vammaisten asian edistämisessä: vane vammaisjärjestöt, vammaispalvelut

▢ Verkostotapaamisten hyöty

- ▢ Monta eri toimijaa voi yhdessä saada paljon aikaan
- ▢ Avoin keskustelu
- ▢ Yhteistyö voi hyödyttää paitsi vammaispolitiikkaa myös Vantaata muutenkin

▢ Vammaiset ovat ryhmä, jolla on erityistarpeita

- ▢ Jonkinlainen suunnitelma siitä, miten vammaisten asiaa jatkossa edistetään Vantaalla olisi tarpeellinen

Lopuksi

Wampon suurimmat onnistumiset

Yhteistyö

- Verkostomainen työtapa
- Henkilökohtaisten kontaktien luominen
- Vammaisten asian leviäminen eri hallinnonaloille

Osallisuus ja tasa-arvo

- Vammaisten osallistaminen ohjelman tekoon
- Tiedottaminen ja asennevaikuttaminen

Kaupungin johto kiinnostunut

- Täytyi ottaa vakavasti
- Työskentelyyn sai aikaa

Wampon suurimmat haasteet

Jäsenten vaihtuvuus

- Jatkuvuuden puute
- Vaikeuttaa juurruttamista

Johtoryhmien vähäinen kiinnostus

- Työntekijät jäivät yksin Wampo-työn kanssa
- Vaikeutti juurruttamista

Budjettirajoite

- Ei ollut rahaa toteuttaa kaikkia tavoitteita

Muutoksen hitaus

- Ei ollut mahdollista suuriin muutoksiin ohjelman aikana
- Turhautti osaa jäsenistä

Monitoroinnin puute

- Vaikeuttaa jatkon suunnittelua

Toimenpidesuosituks^{et} Vantaalle

Wampon jatko

- Seurantatapaaminen
- Vastuuhenkilö jatkolle
- Yhteyksien hyödyntäminen esimerkiksi työllistämisessä

Konkreettiset toimet

- Esteettömyyden huomiointi
- Vammaispalveluiden asiakkaille omat kontaktihenkilöt

Vammaispolitiikka Vantaalla yleensä

- Uuden vammaispoliittisen ohjelman laatiminen
- Vammaisjärjestöjen ja vammaisneuvoston tukeminen
- Vammaisten asia hallinnonalojen läpileikkaavaksi tavoitteeksi

Ohjelmatyöstä

- Exit-suunnitelma valmiina ennen kuin ohjelma loppuu